

Стенографски дневник

НА

28. заседание

Събота, 16 февруари 1946 г.

(Открито в 10 ч. 50 м.)

Председателствувал подпредседателят Георги Трайков.

Секретари: Тодор Тихолов и Любен Георгиев.

СЪДЪРЖАНИЕ:

	Стр.	и приемане)	Стр.
Съобщения:			
Отпуски	267	Говорили: Йордан Бодуров	267
По дневния ред:		М-р Станчо Чолаков	271
Законопроект за бюджета на държавата за 1946 бюджетна година (Първо четене — продължение на разискванията		Дневен ред за следващото заседание	271

Председателствувал Георги Трайков: (Звън!) Заседанието е открито.

(От заседанието отсъствуват следните народни представители: Александър Ботев, Александър Тасев, Александър Ковачев, Андрей Денев, Асен Николов, Атанас Биволарски, Вилхелм Дурмазов, Бойко Шалапанов, Борис Костов, Борис Попзлатев, Борис Стефанов, Вели Сюлейманов, Ганю Златинов, д-р Георги х. Генов, Георги Хълчев, Георги Колев, Георги Михайлов, Георги Георгиев, Георги Енчев, д-р Георги Славчев, Георги Босолов, Гого Бойчев, Груди Атанасов, Гьокко Колев, Димитър Икономов, Димитър Иванов, Димитър Кънев, Димитър Попов, Диню Тодоров, Дончо Дончев, д-р Досю Досков, Драгомир Вълчков, Екатерина Аврамова, Екатерина Николаева, Жеко Жеков, Желязко Стефанов, Иван Грозев, Иван Трончев, Иван Кирев, Иван Колев, Иван Чопов, Иван Никол, Иван Арнаудов, Иван Стоянов, Илия Бонев, Илия Филев, Йордан Халачев, Йордан Панайотов, Йордан Стефанов, Камел Петров, Кирил Тонев, Коло Божилков, Костадин Русиков, Кръстан Раковски, Лалю Ганчев, Любомир Коларов, Марин Йовев, Марин Марков, Мериц Икономов, Митю Генов, Младен Каргалец, Никола Ангелов, Никола Джанков, Николай Иванов, Пело Иванов, Пенчо Пенчев, д-р Петър Иванов, Петър Ивков, Петър Ковачев, Петър Каменов, Петър Малюков, Петър Попиванов, Петър Попсазов, Петър Тодоров, Пенчо Шейтанов, Раденко Видински, Райчо Боев, Руси Табанов, Сава Дълбоков, д-р Сергей Мисирков, Симеон Ковачев, Слави Пушкарков, Спас Христов, Станимир Гърнев, Станю Василев, Стефан Костов, Стефан Крайчев, Стефан Григоров, Стою Иванов, Стоян Сюлемезов, Стоян Недялков, Стоян Попов, Тачо Даскалов, Тодор Гинев, Тодор Кръстев, Тодор Тодоров, Тодор Язиев, Трифон Трифонов, Христо Иванов, Христо Джонджоров, Христо Марянов, Цанко Григоров, Цветан Капитанов, Цоло Кръстев, Яни Янев и Янко Стамболов)

Председателството е разрешило отпущ на следните г-да народни представители:

Никола Пантев Лазаров — 2 дена, Александър Тасев — 1 ден, Анастас Циганчев — 1 ден, Архангел Дамянов — 3 дни, д-р Георги Атанасов х. Генов — 2 дена, Иван Георгиев Инджов — 2 дена, Иван Кирев Янков — 4 дни, Илия Джагаров — 1 ден, д-р Досю Досков — 1 ден, Пенчо Иванов Пенчев — 1 ден, Петър Николов Малюков — 1 ден, Христо Джонджоров — 5 дни и Яни Ишев Янев — 1 ден.

Постъпило е заявление от пловдивския народен представител и министър на народното просвещение Стоян Пенков Костурков, с което моли Народното събрание да му разреши още 15 дни отпущ за възстановяване на здравето му след тежкото му боледуване.

Който от г-да народните представители е съгласен да се разреши исканият 15-дневен отпущ, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме към първата точка от дневния ред:

Първо четене на законопроект за бюджета на държавата за 1946 г. — продължение на разискванията.

Има думата народният представител г-н Йордан Бодуров.

Йордан Бодуров (с): (От трибуната. Посрещат с ръкопляскация) Г-да народни представители! Бюджетът на държавата е един от най-големите актове, които Народното събрание разглежда. В този акт се отразява както вътрешната, тъй и външната политика, която правителството следва. В него намират отражение изцяло стопанската, финансовата и социалната политика на правителството. Туй е може би най-сериозната работа, която ние има да извършим, защото тя е олицетворение на делата, които ще съпроводят нашите мащабни

ния досежно платформата, която Отечественият фронт има да прилагаме. Народът чака дела след думите, които ние казахме. И тия дела ще намерят път и кръв в цифрите на бюджета.

Истина е, че ние, малка България, днес, след приключването на войната, не можем да живеем изолирано от света нито политически, нито стопански. Нашето международно положение играе голяма роля за състоянието на нашето народно стопанство. Самото наше народно стопанство не може да живее изолирано от международното такова. А всичките тия въпроси имат своята решаваща роля върху размера на нашия национален доход, който е и трябва да остане база за изграждането на нашия бюджет.

Г-да народни представители! Войната в света формално свърши. Млъкнаха оръдията. Обаче договорите за мир не са подписани, и фактически светът е още в напрежение. Няма нормални отношения между държавите. Световното стопанство е в разруха, и неговото възстановяване не е въпрос за година и две. Ще се наложи, човечеството да преживее един мъчителен период на декаданс по всички линии след тази световна война.

Капиталистическата класа, неспособна да води човечеството по мирни пътища към добруване и за да запази собственото си господство за известно време, обявя война и по-специално отправи своите стрели към Съветския съюз, където народите тръгнаха по друг път на управление, стопанисване и творчество. Капиталистическият свят подпали войната в света, за да разруши материалната култура, която човечеството изгради с усилията на редица поколения. Можем да кажем, че голяма част от тази материална култура вече не съществува. Специално в Европа, цветущи градове не са вече на мястото си и дори не може да се намери мястото, където са били. Тази разруха е факт. Цялото производство е разстроено. То беше впрегнато за нуждите на войната. Цели 6 години светът гърми в воюва. А той се пригласи да воюва в няколко предшествували години, за да не кажем десетилетия. Цялото производство беше насочено за нуждите на войната. Сега, когато замлъкнаха топовите и човечеството е пред подписването на договорите за мир, ще трябва едно приспособяване на световното стопанство от военновременна обстановка към мирновременна такава. Това не може да стане с магическа пръчка. Ще трябва време и усилия. А в това време ние изживяваме мъчителни конвулсии в целия свят. И те почнаха. Всеки ден вестниците ни съобщават за стачки, за безработица. Ето спътниците на войните; ето последицата от тях. Този период ще продължи не само в света, но и у нас.

Казам, нашето стопанство е свързано със световното стопанство. Ако то остане изолирано да живее, ние бихме били загубени. Ние усетихме нашето трагично положение непосредствено след като скъсахме с немците. Когато ние направихме завоая в нашата политика, трябваше да констатираме, че цялата наша индустрия и занаяти трябваше да спрат. Поради що? Поради туй, че липсваха сурови материали, за да можем да турим в действие нашите машини и да запустат комините на фабриките и работилниците. И ако не беше онуй притичане в помощ на нашето стопанство на руския братски народ, нашата съдба днес щеше да бъде много по-тежка, отколкото фактически е. Благодарение на тази услуга на братския руски народ, на съветското правителство, ние сравнително по-леко изживяваме тази стопанска криза, отколкото много други народи. Суровите материали, които получихме от Русия, ни дават възможност да турим в действие нашите фабрики и нашите работилници. И по този начин тази армия, която би останала на улицата като безработна, днес намира приложение на своя труд и носи насъщия във всяко семейство. Този факт е много голям и знаменателен. Някои го отминават с пренебрежение, затуй защото не искат да видят какво би било, ако той не съществуваше.

Другари народни представители! Когато ние се отдалечим с години от днешния момент и когато историкът ще разглежда в детайли изминатото, тогава този факт ще бъде върно преценен. Но ние отблягнахме кризата в остра форма; ние отблягнахме безработицата. Ние направихме това, което малцина можаха да направят — да замъркваме всеки от нас по-спокойно, стоклото в другите страни. Тези наши другари, които се върнаха от Европа, ни докладаха, какво е положението там. В Италия например то е плачевно. Там съществат всекиго, когато се мъчеше, да се прибира в дома си, защото никой не може да му гарантира, че няма да бъде ограбен. Там съществат всекиго да си пазят продуктите, които има, защото никой не му гарантира, че няма да бъде ограбен. Ето дотам е стигнал ножът — чак до кокала. Не по-радостно е положението и в другите европейски страни, особено в тези, които са на страната на победените или които бяха, така наречени, сателитни на Германия. Сравнително с всички други страни ние сме все пак по-добре. И този факт, ако го подцелявам, то е не защото искам да кажа, че тук у нас е рай, че народът има всичко, което трябва да има. Все пак искам да кажа, че ние не бива да рисуваме дявола по черен, отколкото фактически е. Този факт ние трябва да имаме пред вид, когато ще гласуваме бюджета на държавата. Той трябва добре да бъде обмислен, защото основата е именно възможността на всеки човек да вързва двата края, когато ще искаме това от държавата да го направим.

Г-да народни представители! Някои са песимисти, някои не вярват в това, че човечеството ще намери своя път на изваждане и допирване. Ако щете, представителите на миналия свят рисуват плачевна картина — една вечна безнадеждност за човечеството — и рисуват това не само за днешния ден, а и за бъдещето. Те смятат, че в бъдеще и новото, което ще се роди, възвеща слепота. Аз бих подхвърлил тук само образа, който ни рисува слепотата. Последната героиня иска да води човечеството към института на слепотата, откъдето те са излезли, за да се радват. И когато си в очакване да видят това ново и когато то се ражда, те пият перогите и казват: „И новото, което се ражда, е слепота“. И понеже и те са слепи, загубили пътя към института, от който са излезли, а мълнии, жар и гърмове разлитат небесата, те цакаят смъртта и казват: „Ние сме в безнадеждност, ние трябва да загинем!“ Ето така старият свят рисува картината, пътя на човечеството. Метерлинк не вярва, че новото човечество, бъдещето, което иде, ще бъде срича и ще намери пътя за добруване на света.

Там не сме ние. Ние, марксистите, смятаме и вярваме, че това ново, което сега се ражда, и родилните мъки, които то изпитва, е върхо и има пълното съзнание за пътя, по който трябва да се води това човечество. И аз вярвам в собствените сили на работническата класа, която в целия свят изтъква днес на историческата сцена и поема изцяло кормилото на човешкия кораб, за да го изведе към благополучие и щастие. Не е вече време за дребни реформи и мажнатии. Не е това и задачата, която историята на човечеството слага на работническата класа. Днес работническата класа в света поема изцяло съдбините, управлението на страните, на народите, и аз го поема, за да не го изпусне никога. Тая класа променя и политическата форма на управлението, променя и икономическата структура на човешкото общество, за да дава на народите оцеля, което те сами изковаха със собствените си ръце. Ето в този период се намира днес светът в своето собствено развитие.

Разбира се, в различните страни ние не се намираме точно при една и съща обстановка. Не навсякъде капитализмът е извършил еднакви ходове. В някои страни той е по-напред, в други по-запад, и затуй преулавяне е през различни кризи. Обективните обстоятелства в различните страни, разбира се, не бъдат различни. Конкретно за нас какво може да се каже. Ние не можем да кажем, че имаме капитализъм, който е в своя възход или в апогей на своето развитие. Напротив, ние ще кажем истината, че нашият капитализъм е още, така да се каже, не вече в пелени, но в пърните си дни. Все пак той е един исторически факт, който играе известна роля в нашия живот и има значение за нашия национален доход. Факт исторически е, че ние имаме работническа класа, която е вече оформена, която не се състои от единици тук и там, а е една армия, за която всеки трябва да държи сметка. Тя има съзнанието, че трябва да командва днес, в това време, когато се урежда България след злополучните войни, които управляващите класи й наложили, за да я довършат до една национална катастрофа.

При това днес работническата класа има до себе си и други слоеве — селяните, занаятчиите и търговците. Ние не можем да игнорираме този факт. И заради туй, когато се слага задачата за действие в момента, ние сме се мъчили да я сложим реалистично. Задачата е сложена конкретно у нас чрез формирането именно на боевия съюз, какъвто представлява от себе си Отечественият фронт. Отечественият фронт не е дело само на работническата класа, не е дело на социалисти и комунисти. Отечественият фронт е дело на всички революционни сили в нашата общественост, които имат една задача — да преустроят нашата общественост по начин такъв, та да даруват повече радости и по-голямо щастие за българския народ. В тази насока нашите пътища се сливат в тази точка, и ние именно на тази база сме си подали ръка, за да творим новото дело, което някои наричат отечественофронтиска ера. А това не е нищо друго, освен един период в икономическото развитие на нашата страна, при който можем с усилията на тези именно съсловия и класи да получим известни общи резултати, задоволяващи всички ни. В тази именно насока е и формацията Отечествения фронт.

Другари! В името на това ние сме дали своята програма на българския народ; дали сме програма за осъществяване на работническите, на селяните, на занаятчиите, на интелектуалците...

Йордан Пекарев (з): На земеделците няма ли?

Йордан Бодуров (с): Аз казак „селяните“. Извинявам се, ако не сте чули.

Йордан Пекарев (з): Не поменавате „земеделци“.

Йордан Бодуров (с): Другари народни представители! Ще има достатъчно място за земеделците.

Йордан Пекарев (з): На опашката.

Йордан Бодуров (с): Не на опашката.

Йордан Пекарев (з): Да-бре.

Председателстващ Георги Трайков: (Звъни) Моля!

Йордан Бодуров (с): Ние сме си дали ръка, за да осъществим една програма, защото сме реални политици. Днеска ние марксистите не претендираме да осъществим социализъм в България, да го наложим като стопанска система и да търсим надстройка над него за политическата форма на управление. Такава задача за момента не е актуална. И ние смятаме, че когато искаме да оплодотворим нашата общественост като реалисти, ще трябва да дадем правилно конкретна задача в тази насока. И аз заедно с другите ще кажа, че нашият пръв отечественофронтинец, другарят Георги Димитров, когато посочи формацията на Отечествения фронт, извършил действително една разумна, реална политика, която трябваше да се сложи в тази страна. Ние преценяваме правилно всички налични сили, всички обективни условия, които съществуват, и казваме: по-добра задача днес ние не можем да сложим за социалната демократия в страната, освен догонване на известни резултати, каквито фигурират като програма на Отечествения фронт.

Г-да народни представители! Това не е малко. Ако туй направим, ние разчистваме пътя за по-голямото дело, което ни предстои в бъдеще. Защото нашата картина е действително много печална. Колко е печална тя, може да се види от една обиколка из нашата страна. Къде живее българският народ, къде се ражда? — В мизерни къщурки, без прозорци, на земята, без легло; в омичени, нишакви къщурки се ражда мнозинството от българските деца по селата. А в градовете, в крайните, където живее работническият при същата мизерна обстановка, пръква българското работническо дете. Мнозинството от българския народ се ражда при тази обстановка, за да израстне в същата мизерна обстановка, която не е условие за добро здраве. Каква е храната на българския народ? В своето мнозинство той живее мизерно, само с коравия хляб — хлябът е основата в храната на нашия народ; някъде катъкът, сиренцето, лукът и чесънът. Българският народ гладува. За туй, което другите културни народи консумират, ние само приказваме. Захар! И в нормални времена българският работник и българският трудещ се от селата почти не виждаше захар, както и всички други артикули, които сочат за висота на културата. Ние виждаме, че тези артикули малко се консумират от нашите работнически маси в градове и села. И заради туй именно израстват недъгави поколения. Вие ще видите деца с новачиал цвят на лицето, а утре, когато се изправят пред наборната комисия, ще ги намерят с тесни гърди, недорасли, недоразвити. Ето отпечатъкът на стопанската политика на всички онези, които са били преди нас. Това е най-хубавата илюстрация за миналите фашистки управления. Виждате поколенията и разбирате какво е било делото на тези, които са управлявали преди нас България. По-нататък, когато ще влезете в душата на този човек, който те са формирали със своето управление, какво ще намерите? — Ще намерите също една много печална картина. На врата му ще намерите често пъти муската, за да не го лови магия; на много чешми и кланденци ще намерите вързани конци, също да не го лови магия. Когато се обърнете към календара, който има нашият народ, вие ще намерите половината от дните обречени за празници: миши празници, възли празници, Павелов ден и всякакви други дни. Всичко това сочи за една простотия и дивотия, в която е останал българският народ през просветата, която са му дали досегашните управления на страната.

За нас отечественофронтинците тази печална картина не бива да изчезва никога пред очите ни, когато искаме да знаем делото, което ни предстои, ако наистина искаме да бъдем полезни за своя народ.

Г-да народни представители! Освен това ние имаме вечната трагедия в душата и на тези, които са работници: къде утре ще намерят приложение на своя труд и при каква обстановка. С тази тревога бащата и майката вечно живеят между своите деца. Тази тревога дава своето поражение както върху тяхното здраве, така и върху техните деца. В тези семейства ще видите богата почва за невръстия, за улича. Това са създали досегашните управления в нашата страна. Нашето развитие именно това ни поднесе. Ние не можем да останем неми зрители. Ние сме жива сила. Тези революционни сили, които съставляват Отечествения фронт, сега именно са извикани да оплодотворят нашата действителност.

Социалистическите партии, създадени в нашата страна, излязоха преди десетилетия със своята програма за преустройство на нашия стопански живот и въобще на нашия живот. С такава програма излезе и Земеделският съюз. Тук се намират също радикалите и збелените, като прогресивна буржоазия. И те имат своите програми. Нашите пътища тук се срещат и се сливат. Двете крила на работническата партия — комунисти и социалисти — имат една и съща идеология за далечните цели, но в тактиката за постигането на тези цели имаме различие. Но ето че дойде време, когато животът ни научи да разбираме нещата по-добре и да жертвуваме дреболития за едрото, да следим истинния път в борбата и да тръгнем ръка за ръка като истински братя за осъществяването на най-

големия идеал, какъто представлява социализмът, а да потърсим, като реалисти, сподвижници за разчитане пътя на този идеал за добруването на българския народ. Тук търсим тези, които не щат днешното, а искат друго, ново, по-хубаво за българския народ. И ние намираме земеделците, намираме радикалите и зенарите.

Другари народни представители! Програмата на Отечественния фронт — ето нашето съгласение. Нашата стопанска и финансова програма трябва да намери отражение в бюджета на българската държава, за да разбере народът, че ние от думи преминаваме действително към дела. Във всяко перо на бюджета трябва да бъде отразено, че ние от приказки преминаваме към дело. В тази именно насока заслужава да разглеждаме самия бюджет, доколкото той отговаря на нашата програма.

Трябва да се признае, че нашият министър на финансите се е помыслил въз основа на всичко оный, което имаме като реалност, да даде един реален бюджет, един искрен бюджет. Но същевременно трябва да се признае, че в този бюджет не е отразено оный, което ние желаем да бъде прокарано изцяло, като отечественофронтовски. Истината за туй има причини, големи причини. Тях най-напред ние ги чуваме в експозето на министъра. Той ни каза страхотни неща, г-да народни представители. Каза ни, че ние имаме изразходвани 93 милиарда и 600 милиона лева за последната война, която беше нашата народна освободителна война. Но парите са изхарчени. Те дават своето отражение върху нашето народно стопанство. Той ни каза също, че не изпълниме за прикрито за прикрито ние сме изразходвали 30.470.000.000 л. Това е също една цифра, която ние не можем да игнорираме, когато разсъждаваме, какъв трябва да бъде бюджетът на държавата. Той ни каза също и нещо друго, че ние за януари месец сме брояли 2 милиарда лева също в изпълнение на нашите задължения по изпълнителни договори за прикрито. Той каза, ние, по-точно не се доказва, че ние ще трябва още да даваме. Казва още, и той не знае, а и ние самите не знаем. Във всеки случай, което знаем, то е, че ние трябва да даваме, защото ако не беше станало прикрито, ние щяхме да имаме нещо по-лошо, каквото никой не може да си представи. Най-хубавото, което е могло да бъде, е именно туй. Във всеки случай то е един факт, който не бива да бъде изпускан из внимание от никого.

По-нататък казва ни каза нашият министър на финансите? Той ни каза, че България има вътрешни и външни дългове 180 милиарда лева. Ето един факт, който също не може да пренебрегнем, когато ще разглеждаме бюджета на държавата. Каза ни също, че имаме вземания от страна на немците, по минимални изчисления, тъй както те са записани според клиринговата спогодба, от 25 милиарда лева. Каза ни кой-после, какво е нашето банково отношение: от 5.386.000.000 л., каквото е било на 1939 г., в 1946 г. то възлиза на 73.578.000.000 л. Каза се от него, че на 1939 г. ние сме имали абсолютно покритие 25% срещу банкнотите, които са били в обращение, а в момента, 1946 г., имаме само 4,2% покритие срещу тези банкноти. Тези факти, г-да народни представители, ние не можем да игнорираме, когато ще прикрито за прикрито за прикрито ние искаме да приказваме реално. При тези факти, тъй както те са сложени, ние имаме да прилагаме нашата отечественофронтовска програма. Тези факти не са наше дело, те са наследство, което получихме от предишните фашистски режими; те са фотография на тяхната политика. Ако те не бяха вързани из пътищата, по които вървяха България, тия факти нямаше да съществуват, и ние нямаше да бъдем изправени тук да сътворим бюджета на отечественофронтовска България за отечественофронтовската програма при такова наследство.

Нашите желани българи народ ги знае, ние сме ги изразили в нашата програма. При тези условия, при които е поставена България, остава да видим, какво ли е да се направят нещо повече от оный, което е направено в нашия бюджет. И аз ще кажа, че е възможно да бъде направено не само туй, което е направено в нашия бюджет. Аз смятам, че може да се направят нещо повече, другари.

Най-напред това, което прави впечатление в бюджета, който ни се поднесе, е външната му част. Тя не отговаря на отечественофронтовската позиция, на която ние стоим. Приходите на нашия бюджет са предимно от косвените данъци. Оттам главно се получават средства за бюджета. Оттам искаме да получим средства и за днешния отечественофронтовски бюджет. Ние сме били и сме принципни противници на косвените данъци, защото те са антисоциални, защото те тежат без оглед на материалното състояние на българските граждани, всекому по равни; те изсушават, тъй да се каже, приходоизточниците, от които се черпят богатата от българските граждани, а същевременно и от българската държава. Тези данъци са основата на нашия приходен бюджет. От преки данъци са предвидени едва 11.050.000.000 л., когато косвените данъци са предвидени в много по-голям размер. Когато се пресметнат разните влогове косвени данъци и се извади сумата 6.273.000.000 л., която идва като приход от държавни предприятия, капитали и стопанства, всичко останало може да се каже, не е нищо друго, освен косвени данъци.

Другари народни представители! Това не беше нашето обещание пред народа. В този насока ние никак не изглеждаме неоправдани в думите си пред народа. Ние декларирахме на народа, че ще се борим с друга данъчна система. Ние декларирахме на народа, че прогресивно-подоходният данък ще бъде основата на нашия бюджет. Вие видяхте, че ние имаме още изработен закон за прогресивно-подоходния данък, който да легне в основата на нашия бюджет. Вярно е, че тази промяна в данъчната система не е лек въпрос, не може да се реши за малко време. Но все пак ние трябва в тая насока вече да бъдем готови, ако не да преустроим изцяло, поне донякъде, тъй да се каже, строежа на нашия бюджет. Ако туй не е направено, аз намирам, между другото, че има вина и нашият Висш стопански съвет, който не изпълни своята задача тъй, както ние искаме и както пожелаваше дългът на отечественофронтовци. Висшият стопански съвет трябваше да изготви един план, в който да бъде отразена програмата на Отечественния фронт за един по-добър пе-

риод от време; да бъдат координирани усилията на всички наши стопански министерства за едно по-прогресивно време, за да бъде взет този план пред вид от всички министерства в стопанските ресори, когато те ще изготвят своя бюджет, и за настоящата година. С този план обаче нашият Висш стопански съвет не е готов. Каза ни се тук от другари Куни, че е готов. Той трябваше да бъде готов.

Министър Добри Терпешев: За колко месеца се раждат денята?

Иордан Бодуров (с): За десет месеца се раждат, но в революционни дни се раждат и за седем месеца желяз и ходят!

Министър Добри Терпешев: Аз съм правил революция, но я ела ти да я направим тук! Аз не призовавам големи приказки.

Иордан Бодуров (с): Г-да народни представители! Висшият стопански съвет ще бъде окончателен регулатор на нашия стопански живот, който ще осъществи отечественофронтовската програма и който действително ще трасира пътя за новото в нашия живот.

Министър Добри Терпешев: Къто се правя.

Иордан Бодуров (с): Тук трябва да се работи на 24 часа — 20 часа и да се работи ударно, за да могат да има резултат.

Министър Добри Терпешев: Ако желаете, може да проверите, колко време работим. Заповядайте още днес!

Георги Димитров (к): Търж, бай Добри, търж.

Министър Добри Терпешев: Хората се топят там от работа, а той ще обвинява публиката! Безобразие!

Георги Димитров (к): Министърът трябва да търпи критиките и тогава, когато не са прави.

Иордан Бодуров (с): Г-да народни представители! Няма безобразие. Никакво безобразие няма, когато из искам всеки да изпълни своя дълг. Обясненията, които дава нашият другар Терпешев, може да са верни за отделни единици, но за цялост, даки всички тъй работят?

Министър Добри Терпешев: Проверете, пък тогава приказвайте! Вършат се безобразия, които нас не ангажират.

Иордан Бодуров (с): Единични няма да направят нашия стопански план. Аз не обвинявам вас. Няма да ги оставим да вършат безобразия. Ние трябва да имаме план на Висшия стопански съвет, който трябва да легне в основата на нашия бюджет. Той не легне в основата на нашия бюджет. Ние имаме този план — ето туй е истината. Аз не виждам тук план за пет, за десет години, да презерва, да види всеки министър какво да прави. Сега министър Георгиевски, много честно и почтено, по свое разбиране, прави нов бюджет; много правилно другият министър на стопански ресор прави също свой бюджет. Ако ние имаме план и на този министър се каже: ето ви плана, и сега в рамките на бюджета за 1946 г. ние трябва да постигнете известни мероприятия, да ги продължите следната година и да постигнете осъществяването им...

Министър Добри Терпешев: Кога са дадени плановете?

Иордан Бодуров (с): Вие знаете кога.

Министър Добри Терпешев: Сега още ги дават!

Иордан Бодуров (с): Толкова по-малко.

Министър Добри Терпешев: Финансовият министър не не ги даде никак.

Иордан Бодуров (с): Толкова по-малко за всички ни. Значи констатацията, която правя, е истинска — че нашият бюджет няма за основа препоръките на нашия Висш стопански съвет.

Втората констатация, която аз има да направя, е, че ние наистина изграждаме нашия бюджет, без да бъде налице един закон за прогресивно-подоходното облагане. Остава си старото положение при старите фашистски фискални закони да изграждаме нашия бюджет. Ето тук е истината. И сега, когато ние ще отидем между народа и ще ни пита: а да видим какво сътворихте тази година от туй, което казахте, че ще осъществите, ние трябва да излезем и да кажем истината: не бяхме готови, не можахме да го направим, защото скърпихме нещо — ой туй е, което за тази година можахме да направим. Достатъчно ли е туй, за да задоволим народа? Аз съм съгласен. Аз има да направя едно предупреждение към всички. Ние трябва да внимаваме и да напомним престижа на Отечественния фронт и неговия кредит пред народа, защото ако ние не такъв поръчението на този народ, не ги туряме в основата на осъществяване на нашата стопанска, финансова и социална програма, този народ може да ни каже не само „довиджаме“, но и „сбогом“. (Ръкоплескания от някои от земеделците)

Васил Коларов (к): Законът за прогресивно-подоходния налог е обещан в отговора на трезното слово. Това обещание трябва да бъде изпълнено от Народното събрание. (Ръкоплескания)

Йордан Бодуров (с): Правилно, другарю-Коларов.

Васил Коларов (к): Това зависи от вас, от нас, от всички тук. Така е този въпросът.

Александър Ковачев (з): Той трябваше да предшества бюджета на държавата.

Йордан Бодуров (с): Той трябваше да предшества бюджета, за да легне в строежа на самия бюджет.

Васил Коларов (к): Дали трябваше да предшества бюджета, е друг въпрос, но той трябва да бъде прокаран от народното събрание.

Йордан Бодуров (с): Но не е прокаран.

Министър Добри Терпешев: Вие можете да приказвате какво е становището на вашата група.

Йордан Бодуров (с): Аз ви го казвам като подпредседател на нашата група и казвам, че това е нашето разбиране и че за жалост този закон не е готов.

Кръстю Славов (з): Законът за тютюна също не е готов.

Министър Добри Терпешев: (Към Йордан Бодуров) Не знаеш какво приказваш. Само зеленоставаш.

Йордан Бодуров (с): Когато се гневят Юпитер, не е прав. (Общ смех)

Министър Добри Терпешев: Не зная кой се гневят. (Глъчка)

Председателстващ Георги Трайков: (Звъни)

Йордан Бодуров (с): Г-да народни представители! Бюджетопроектът, така както ни се представя, сочи много неща, които наистина подказват, че ние още не можем да разберем какво ни е заповядал 9 септември. И аз ще повтора това, което другарят Коларов ни каза тук. Вие ще четете „апанаж за Евдокия — 480.000 лв.“ (Оживление) Това по силата на нашата отечественофронтовска програма наложително ли е! Другарката Цола Драгойчева се смее. Сигурно и тя вярва, че е така. Но аз питам: народът как ще отчете този факт и защо е нужно това? По-нататък, ние прокламирахме между народа след 9 септември високо и на всеуслишание отделянето на църквата от държавата, а повикахме тук да ни благослови Екзархът, когато почнахме нашата дейност. А след това предвиждаме и бюджет за църквата.

Думи и дела! Гледайте ги и разберете какво сме ние! (Ръкоплескания от някои социалдемократи и гласове „Вярно!“) Истината е такава, каквато е.

Някой от комунистите: Тогава защо не протестира?

Йордан Бодуров (с): Аз казах моята дума, където трябваше.

Йордан Пекарев (з): Църквата е възвръната навсякъде.

Йордан Бодуров (с): Аз не съм против това, всеки да изповядва каквото си иска религиозно убеждение, но не намирам оправдание да товарим държавата да плаща за убежденията на този или онзи от това, което ще събираме в бюджета.

Д-р Вара Златарева (з): Да се самоиздържа.

Георги Димитров (к): Великото Народно събрание ще реши и този въпрос.

Йордан Бодуров (с): Добре, но аз смятам, че Великото Народно събрание няма нужда да решава този голям въпрос. Както решихме много други въпроси, другарю Георги Димитров, трябваше да решим и този въпрос, а не да оставяме нещата да протекат. Въпроса за републиката и монархията трябваше да решим на деня 9 септември, но ние изчакахме да минат нещата и сега да разглеждаме отново този въпрос.

Георги Димитров (к): Така политика сериозно не се прави. (Оживление)

Министър Добри Терпешев: Нашироко приказваш, че ти е широко.

Георги Димитров (к): Така се прави демагогия от трибуната на Народното събрание.

Йордан Бодуров (с): Г-да народни представители! В бюджета, който ние имаме да гласуваме, има много служби, които се по-втарят.

Александър Ковачев (з): Има много излишни служби.

Председателстващ Георги Трайков: (Звъни)

Йордан Бодуров (с): Има много излишни служби и много служби, които могат да бъдат съкратени.

Васил Ковачев (з): И дирекции!

Йордан Бодуров (с): В детайли това е работа на комисията, но във всеки случай по принцип може да се каже, че ние за личен състав даваме много от нашия бюджет. И ако погледнем строежа на бюджета, тази констатация ще трябва да се направи: много средства се изживяват за личен състав. Имаме малка част от бюджета, която не е консумативна. Може ли нещо да се направи? Аз смятам, че може. И нашият министър на финансите се е помъчил да направи съкращения. Но аз мисля, че могат да се направят по-големи съкращения.

В тази насока аз ще се съглася тук с препоръките на другаря Кунин, че в Министерството на войната, което поглъща това, което е предвидено и за трудовите войски, може да се направи нещо. Ние не можем да бъдем против войската, особено в тези дни, които сега живеем. Ние сме за поддържане на този институт, защото положението е такова. Ние се борим да бъдем признати, и когато намираме признание за съществуването на нашата войска, то е фактически признание за съществуването на България. Утре, когато отминат черните облаци над България и света, когато светът влезе в мирновременна обстановка и не ще има кошмара на войната, ще можем да действваме с развързани ръце и по отношение бюджета на Министерството на войната. Но и тук аз мисля все пак могат да се направят известни съкращения, като разходите, които са предвидени в тази насока, се употребят за някои по-други цели.

Г-да народни представители! Аз бих желал, нашият отечественофронтовски бюджет да бъде изграден върху приходите, които ще дойдат от частните стопански предприятия на държавата; приходи, които няма да тегнат като данъци върху самото население. В тази насока ние имаме историческия опит в света, и аз бих посочил само един пример — Виенската община. Виена, столицата на голямата австро-унгарска монархия, беше оставена като град столица на една малка държава. Улиците буренясаха, защото нямаше приходи, за да може да бъде поддържана тази община. Положението беше трагично. Но когато социалистите влязоха в управлението, те успяха да се справят с него, като потърсиха именно за строежа на бюджета на тази община частните стопански приходи-източници, а данъците останаха вторично средство, и то главно за облагане на лукса, а не на масата артикули, които са главни за нейния помък. Това бихме препоръчали за бъдещия строеж на българския бюджет. Но за да стигнем там, г-да народни представители, трябва много и много нещо да се направи във всички области на нашия живот.

Тук се говори, че действително нашият селски бит трябва да бъде преустроен. Това е нашата програма. Отечествонофронтовската програма предвижда реформи именно в тази насока, за да стигнем до едно интензивно земеделие на мястото на екстензивното земеделие, на това първобитно земеделие, което имаме и при което се работи с дяло Адамовото рало, мъшавата крава, магарето и други първобитни средства и при което се получава един добив, който често пъти не може да покрива разходите. Налага се вече да преминем към едно друго земеделие, което действително да бъде интензивно и рентабилно. Ние сме днес още при една военновременна обстановка, но когато размирните години отминат и дойде мирновременният живот, нашите продукти ще срещнат на пазара чужди продукти, и ако не могат да конкурират, ние ще бъдем свършено зли.

Ето това ние трябва да видим. Ето какъв е пътят, който ние, отечественофронтовците, сочим. Нормален път е пътят към едрото. Това ще стане по пътя на икономическото развитие, но ние можем да подпомогнем житиите сили чрез реформи, които могат да се направят. И затова в случая ние препоръчваме кооперативното обработване на земята, за да стигнем пак до машинното производство, преди да е станало поглъщане на дребните стопанства от едрите, и от дребните да стигнем до чифликчията и муштията. Ние можем да направим това. Как? По пътя на кооперацията. Това е нашата основа, основната линия на политиката, която следваме като отечественофронтовци. И в тази насока най-големи резултати ще получим при провеждането ѝ в селското стопанство. Ако ние кооперираме нашите дребни селски съществувания не принудително, ние ще получим действително големи блокове, в които машинното земеделие ще разцъфне. И когато ние там впрегнем науката, когато ангажираме агронома, когато приложим химическите торове, когато имаме там оросяването и наблюдението, ние ще получим действително един добив съвършено различен от този, който сега имаме. Вярно е, че зад нас по добив на декар земя стои само Индия. Вярно е и другото, което се изтъква тук, че на декар ние имаме най-много хора да работят. И това трябва да ни накара да се замислим, по какъв начин да направим рентабилно нашето земеделско стопанство. Ние можем и ще го направим.

В тази насока можем да се похвалим, че ние творим. Ние имаме на първо четене законопроект за аграрната реформа; промени ще внесем в него, но във всеки случай той закон, без да бъде координиран с закона за кооперативното обработване на земята, не ще бъде полезен закон, ще бъде без всякакво значение. Защото да раздадем на Ивана и Драгана по 5—10—20 декара земя, това значи нищо да не направим. Но ако тази реформа бъде съединена с кооперативното обработване на земята, да приложим в тези стопанства трактора и машината, жетварката и редосеялката и се измести човекът, ние ще стигнем до съвършено друг добив. Тогава ще можем да чакаме благосъстояние за нашия селянин и работник от селото, затуй защото можем да чакаме и сигурно ще получим съвършено друго като добив от тази земя.

Същевременно ние ще имаме много по-голям излишек от работна ръка, която ще трябва да бъде впрегната в индустрията, разбира се не индустрия паразитна, а индустрия, която може да намери необходими сурови материали от нашето народно стопанство; значи индустрия, която да стане база на всички онези материали, които да дамат в нас и дават основание за една такава индустрия.

Не трябва да забравяме, че възможностите на обстановка ще отминат и утре пак ще дойдем до мирновременна обстановка, при която нашата индустрия, която ние ще създадем, ще търси пазари и ще срещне съществени на индустриите от другите страни. Ако ние сме една голяма страна, както е Съветският съюз, с друго. Там капиталистата е лека и друга. Там ние имаме място за плащане на всички артикули, както наработен съветската индустрия. Но ние сме малка страна, с малки нужди и заради това нашата индустрия, която ще създадем, ще трябва да бъде пригодена за тези наши нужди и с оглед на пазарите. Ние имаме условия за индустрия, които могат да бъдат великолепни, индустрия, която могат да намерят приложения в нашия живот. Каза се за създаване на индустрия за производство на ситни камъци, на индустрия за производство на сода каустик и на индустрия за производство на химически торове — индустрии, които могат да се развият и да процъфтят, защото имаме къде да плащаме производствата си. Те имат право на живот. Паразитната индустрия не бива и няма да създаваме.

Безспорно, според доклада на другаря Петко Кунки, в основата на стопанския план на държавата, който се работи от Върховния стопански съвет, такива паразитни индустрии не се предвиждат, и ние сме сигурни, че няма да бъдат предвидени.

Г-да народни представители! Освен зърненото производство, нашето земеделие има още редица бракове, които то трябва да развие. Между тях е преди всичко тютюнопроизводството. Тютюнкът е нашето злато. По отношение на семената на тютюн ще трябва да направим всичко, за да можем да имаме сега, когато има търсене на тютюни, по-големи и по-големи количества. Но това не е всичко, това търсене ще отминат, и утре пак ще стигнем до положението, да се налагаме към нуждите на чуждия пазар. Но сега засега имаме глед за тютюна и много правилно е нареддането на правителството да се сее повече тютюн, за да можем да изнесем повече и да набавим всичко онова, което е необходимо за нашата страна, срещу износването на тютюна. Тютюникът, повтарям, е нашето злато. Ние ще трябва да внимаваме при износа на нашия тютюн особено на сортировката. Защото, ако ние обръщаме, можем да увредим на износа си в утрешния ден. В днешния ден всичко лаят, всичко приемат, но в утрешния ден ще търсят качество, сортировка и тогава ще бъдем зле. В тази насока нашето отечественофронтовско правителство трябва да бди при преработката и сортировката на тютюна за износ.

Николай от Охридските: А цената?

Йордан Бодуров (с): Цената е един факт, който не се определя само от нас. Той се определя от нас при закупуването, но в зависимост от положението на пазара. Това е работа и дълг на нашето правителство, съгласно закона, който гласувахме, и то ще изпълни своя дълг и нашето поръчение.

Г-да народни представители! Друг бранш от нашето земеделие стопанство е скотовъдството. Нашето скотовъдство дава добри приходи пера на нашия земеделец. Вярно е, че то също се намира в едно първоначално състояние. Ние имаме такова скотовъдство, каквото ни завещават нашите деди и бащи. Добитъкът пасе по мерите и каквото събере, това е. Време е вече да преминем към друго скотовъдство, особено за едрия рогат добитък, за да можем действително да получим такъв добък, какъвто заслужава. Искърската порода говеда, която ние имаме, не оправда надеждите, които й се възлагат.

Костадин Лазаров (з): Без пасбища скотовъдство ще бъде.

Йордан Бодуров (с): Не оправда надеждите тази порода, защото това говеда се оказва, че е скъпо и непродуктивно. Ако ние преминем от мерата към яселата, ще можем да пристъпим към преобразоване на нашето скотовъдство в по-друг вид и да го направим по-продуктивно.

Г-да народни представители! Ще ви посоча няколко цифри, за да разберете какво собствено представлява и може да представлява млякото за нашия народ и за нашето народно стопанство. В Дания през 1958 г. са получили 5.400.000.000 литра краве мляко, а в България тогава е получено краве и овче мляко 600.000.000 литра. У нас средно от краве се получава 800 литра мляко годишно, когато в Дания се получава 2.434 литра. Ето каква колосална разлика има в това отношение между Дания и България.

Относно добива от зърнени храни също ще ви кажа няколко цифри. През 1958 г. България е получила на декар ечемик 158 кг., цвекло — 1.100 кг., пшеница — 154 кг., а в Дания са получили през същото време 343 кг. ечемик, 3.580 кг. цвекло и 358 кг. пшеница. В Белгия е получено 248 кг. ечемик, 2.437 кг. цвекло и 314 кг. пшеница. В планинска Швейцария е получено 209 кг. ечемик, 3.152 кг. цвекло и 268 кг. пшеница. Ето какво е положението на нашето земеделие стопанство в сравнение с това, което има в западния свят, в Европа, където другояче се трудят и работят хората.

Казах за нашето скотовъдство; поиникът е да унищожим козите. Г-да народни представители! Аз смятам, че до крайности не бива да се отива. В желанието си да запазим горите, ние стигаме дотам, да прехвърлим изцяло козите. Козите в известни места са вредни, например в искърските гори, но във високостепенните гори, където козата не може да навреди болно, няма защо да се премахва. Тя все пак е един поиник за голяма част от нашето планинско население. И в тази насока аз смятам, че нещо трябва да се предвиди във връзка с облозите, които са сложени на овца и коза. Така както аз виждам тези облози в бюджета, струва ми се, че ни водят към липсата утре както от овце, така и от кози, а в същото време от вълна, месо и всички млечни продукти.

Костадин Лазаров (з): Не намирате ли, че не е необходимо да има облози?

Йордан Бодуров (с): Аз казвам, че следва да бъдат намалени.

Костадин Лазаров (з): Не-правилно е да бъдат премахнати.

Йордан Бодуров (с): Това е въпрос за разсъждаване. Аз не смятам, че трябва да бъдат съвсем премахнати.

Кръстю Славов (з): Да възпитаваме овчарите да ги пасят до бръснестно.

Йордан Бодуров (с): Това е тяхна работа пак ще ги пасят.

Другари народни представители! Освен овцете и другият добитък, у нас трябва да бъде застъпено силно свинецът. Особено сега, след като преживяхме една сушава година, която стана причина да изколим голяма част от нашия добитък, ние ще бъдем застрашени от липса не само на добитък за работа, но и на добитък за месо. И аз смятам, че друг път за излизане от този чикмак-сокак, в който се намираме, няма, освен да засилим свиневъдството и птицевъдството. В тази насока мерките, които се препоръчват и от Висшия стопански съвет, и от нашия Отечествен фронт, са действително добри — да се запазят разплодни птици, да се запазят и майките-свини, за да можем да получим действително утре едно по-голямо количество свине, с които ще можем да посрещнем големите нужди.

Друг отдел е птицевъдството. Тази година, както и през миналата година, имаме болести по свинете и птиците, и ние загубихме много. Сега ще трябва да се вземат мерки в тази насока — решителни, за да можем да зазимим нашите птици и нашите свини. Нашите птици някога даваха яйца в изобилие, които, след тютюна, бяха едно много хубаво износно перо. И сега птиците също така могат да бъдат едно много хубаво перо в нашето селско стопанство. Трябват решителни мерки в тази насока за подобряване породите, за получаване повече от това, което сега получаваме.

По този начин ако се върви, г-да народни представители, ние ще можем във всяка селска къща действително да видим един доход, а същевременно да се освободи работната ръка, която да влезе в индустрията и там също да получи доход, и общо нашето село да получи един приличен доход, който ще издигне неговия жизнен уровень, ще го издигне и в културно отношение, за да стане нашият селянин по-друг човек от оная, който ни рисувах преди малко, когато ви сочех с какви суеверия е изпълнен, с какви глупости и с каква култура е още той.

Това е, което трябва да пожелаем за нашето земеделско стопанство.

Също така трябва да се подобри експлоатацията на горите. Вярно е, че горите стоят неупотребявани, а в тях има достатъчно дървесна маса, която може да бъде преработена и турена в услуга на населението, като същевременно се увеличи и нашият национален доход. Ние знаем, въпреки че имаме гори. Защо? Защо защото нямаме презос, нямаме пътища, нямаме необходимите съоръжения за извозване на дървесната маса. В тази насока в бюджета трябва да намерим отражение нашата политика: строим пътища из тези места, където не може да проникне сега колата и автомобилът, за да могат нашите камъни да извозват дървесната маса.

Председателстващ Георги Трайков: Свърши ви се времето.

Йордан Бодуров (с): Още малко.

Г-да народни представители! Нашите занаяти също трябва да бъдат модернизирани, като принципът на кооператизма също легне в основата им. Те ще трябва да бъдат машинизирани, те ще трябва да бъдат модернизирани, за да задоволяват вкуса на публиката. Ако днес, след тази война, в тази мирновременна обстановка кооператорът взема всичко, което му се поднася, защото има нужда утре, когато ще преминем към нормален живот, вкусосте ще искат да бъдат задоволявани. И ако нашите занаяти не се приспособят именно за задоволяване вкусосте на публиката, те ще страдат, ще линент.

В тази насока ще трябва всичко да се направи, за да стигнем до едно модерно занаятчиство и същевременно до едно добродно занаятчиство.

За индустрията аз говорих. Трябва индустрия, която действително да служи за задоволяване нашите нужди предимно, а след туй — индустрия, която ще намери пазар и ще може да се съчетава с други индустрии, за да се наложи. Ще трябва при строенето на нашата индустрия да имаме всичко туй пред вид.

Аз смятам, г-да народни представители, че ако тръгнем по този път на строеж в нашия стопански живот, ние ще преодолеем днешното мъчно време. То не е лесно, но то е възможно. И ако се наложи, ще направим и нещо повече, за да можем да преминаем тия мъчни дни.

Но бюджетът не трябва да остане несвързан. Нокам да кажа, че ако с тия нормални приходи източници, които имаме, не бъдем в състояние да свържем двата края на бюджета, можем да прибегнем към един заем, ако щете и принудителен. Ако туй се наложи, и нещо ще направим. Аз ви цитирах най-напред две цифри, като ви казах какво е нужно за посрещане на нашите дългове. Предвидена е една сума от 8.354.000.000 лв. Тази сума е ли реална? Нека да ме извини г-н министърът на финансите, но аз смятам, че тази сума не е реална, затуй защото нашите дългове са правени някога, а изчисленията се правят сега, тъй да е каже, по малка сметка истинният им размер и вид ще се разберат утре, когато се нормализира положението и когато всеки ще каже какво съответно за него представлява този, който има да взема. Така че тази сума от 8.354.000.000 лв. ще бъде достатъчна за неговите

Но мене ми се струва, че в тази насока ще трябва да се направи корекция. Като имате пред вид изявлението, което тук направи министърът на финансите, че трябва два милиарда лева за м. януари — то значи, че може би ще ни се наложи да потърсим и други източници. И такава аз смятам, че не можем да търсим друга, освен в един принудителен заем.

Държавата трябва да има бюджет. Ние ще ѝ го дадем. Ние ще намерим приходни източници. Държавата няма да умре, ако ние не гласуваме бюджета. Нашата социалдемократическа парламентарна група заявява, че по принцип ще гласува проектобюджета, но тя има да направи корекции, както казах, в много от бюджетите на отделните министерства в смисъла на отечественофронтовската програма, за да може да се стигне действително до осъществяване на тази отечественофронтовска програма.

Г-да народни представители! На нас предстои мъчната задача да трансформиране нашия стопански живот — втората страница на 9 септември. Първата страница мина, Втората страница е мъчителната. Тя е революционната. Тук ще трябва нерви, жертви и усилия не на единици, но на всички. В тази насока ние трябва да бъдем на своя пост като народни избраници и да направим всичко, за да дадем това, което се иска от нас, и да изпълним своя дълг, за да създадем действително една мощна демократическа и силна България. (Ръкопляскания)

Председателстващ Георги Трайков: Други народни представители започват нима.

Има думата г-н министърът на финансите Станчо Чолаков.

Министър Станчо Чолаков: (От тубуната) Г-да народни представители! Аз слушам добрите по бюджета с особено внимание и, трябва да кажа предварително, с особена благодарност. Особено съм благодарен на неколцина от ораторите, които засегнаха въпросите за бюджета и около бюджета в тяхната широта, под знаменателя, така да се каже, на прогресивната отечественофронтовска стопанска и социална идеология. От това гледище аз би следвало да се задоволя само с едно „благодаря“, защото подробностите би следвало да бъдат разглеждани в уредбата в бюджетарната комисия. Все пак обаче сметнах, че ще бъде полезно за г-да народните представители да се спира само на няколко уяснения, които разбрах, че са били необходими, защото, когато аз изнесох моето експозе, не съм се старал да кажа всичко, което знам — то си е редно — а всичко, което съм проследил, че е необходимо за конкретния случай. Оказва се обаче, че трябва да бъдат дадени някои допълнителни сведения на г-да народните представители, чрез които ще бъде улеснена и работата ни в бюджетарната комисия.

Г-да! Общият знаменател, под който е построен бюджетпроектът за 1946 г., безспорно, така както правилно и изчерпателно подчертаха особено някои от ораторите — първите — е нашата отечественофронтовска стопанска, социална и културна идеология. Нашата стопанска и социална идеология, като идеология на прогресивни сили, се изчерпва, по мое мнение с означението, че ние сме политическа сила на стопанска демокрация, на стопанско-трудова демокрация. Аз подчертавам елемента трудовата демокрация. Това значи, че ние не сме за либерализма. И дума не може да става, че в нашите среди има хора, които биха поддържали либерализма и особено след като той сам, поради своите вътрешни противоречия, постепенно и все по-очевидно и за по-малко познavaщите тези въпроси го подчертава и сам се отрича.

Но по силата на нашите вътрешно-политически, стопански и социални условия ние също не сме и социализъм, както правилно се подчерта от всички. Ние сме следователно един етап в това историческо развитие. Кога и как ще дойде вторият етап, безспорно, ще каже историята. Но ние като хора, които имаме в герба си липни общи схващания, че нашият стопански и социален бит трябва да бъде преустроен, се солидаризираме, се обединяваме тук на тази плоскост, че у нас трябва да бъде създадена една трудова стопанска демокрация, при която сътрудничеството между трите производствени сектори, както ги споменах, трябва да става на такава база, че всеки български гражданин да има еднакви шансове за достъп до производителните сили, до производството и особено — еднакви шансове за достъп до разпределението на националния доход.

Очакваме по наши схващания са разрушителни сили на обществото, затова ние се стремим да отстраним тези полюси тъкмо чрез външния външния, възстановяването на една трудова стопанска демокрация.

Ето под този общ знаменател на нашата трудова-стопанска демокрация се развива тук разсъжденията. Аз се помъчих само с няколко думи да се спира на този въпрос, защото смятах, че ние всички познаваме тази материя, защото тя е в нашата кръв и не е необходимо да се убеждаваме чрез изчерпателни цитати или нещо друго. Аз само споменах, че върху тази плоскост сме се старали да построим бюджетпроект за 1946 г.

На туй като ние сме една здрава комбинация на прогресивни стопански, социални и политически сили, и все пак не се покриваме напълно с еднаква идеология относно бъдещето, очевидно между нас може да има различни схващания по подробности. Ние обаче следва да се отличаваме от бившите политики преди всичко по това, че никога не бива да се пренасяме от подробности и от дреболиите. Т. е., когато ние се отнасяме помежду си с взаимно уважение, с взаимно зачитане и най-важното — подчертавам това — когато се отнасяме с взаимно разбиране, когато се разбираме помежду си, тогава очевидно никакви подробности, никакви дреболии няма да бъдат досега в нашия път.

и ние ще строим нашата стопанска и социална структура с все по-голям успех.

Вярно е, г-да народни представители, че в това отношение трябва да бъдат отстранени от нас и мнителността, и подозрителността, и лесите обвинения, защото има един хора, които по-лесно понасят това нещо, но има други хора по-търпеливи, които по-мъчно понасят, и така полска-лека биха се събдали извешни неприятни отношения.

Ето аз например никога не посрещам с лошо настроение, посрещам с вътрешна благодарност заключението, че бюджетпроектът за 1946 г. не отразява напълно нашата прогресивна отечественофронтовска идеология. Това е така. Аз бих искал да намеря начин с помощта на всички ви да отразим до по-голяма степен отечественофронтовската идеология в нашия бюджет. Но, разбира се, има редица условия, има редица обстоятелства, които мисловно много по-лесно се прескачат, отколкото в практическата работа. По тази причина именно, когато се върши практическа работа, а не когато се гради една логична теория, безспорно ще се намерят известни дефекти. И аз съм много благодарен, че това обстоятелство се изтъква тук от г-да народните представители, защото то си е така.

И аз съм също тъй, както тях самите, замислен — и с това именно обстоятелство свързвам мисълта си — и съм се старал, доколкото моята култура, мойт опит, моите познания по тези въпроси ми позволяват, да не върша, както правилно каза нашият уважаван от всички ни председател, импровизация. Импровизацията може да се извърши на думи, може да се извърши в мисълта, но при действие импровизация безспорно не бива да се правят. И от това гледище неговият съвет ще трябва да бъде строго и разумно съблюдаван.

Вярно е също така, г-да народни представители, че бюджетпроектът за 1946 г. не отразява напълно нашата платформа, нашето идейно прогресивно схващане — независимо от нашите нюанси — както в своята приходна част, така също и в разходната си част. По приходната част на бюджетпроекта, безспорно всички ние от единия до другия край имаме еднакво схващане; а то е, че прякото облагане ще трябва постепенно да доминира, защото прякото облагане има едно качество повече от всякакво друго облагане: освен че донася приходи за съкровището, то е и един удобен инструмент за възстановяване на по-голяма социална справедливост, когато държавата чрез своите действия ще се намеси в процесите за разпределението на дохода между хората.

От друга страна ние също се обединяваме около схващането, че косвените данъци, в каквато и да са вариация, както току-що се каза тук, безспорно имат едно качество в минус в сравнение с всякакви други съкровищни приходи. То е, че те са антисоциални. Тук нямаме абсолютно никакъв спор.

Но хубавите неща из един път, изглежда, не могат да станат. Когато ние сме в процес, не можем в същия процес едновременно и да ликвидираме със старото, и да строим; не можем очевидно из един път като с нож да отрежем всичко мижало и да направим нещо ново, защото държавата, както и обществото, си има свои контингентни, приемствени, ежедневни нужди. Но аз — пак повтарям — съм особено благодарен, че г-да народните представители са забелязали това нещо и го подчертават. А то значи, че те също ще направят всички свои усилия и познания, за да можем тогава взаимно да разрешим тази задача.

Аз смятам, че забележката, защо не са внесени предварително еди кой и еди кой закон, по-скоро почива на една по-голяма симпатия към дадена идея, а не е толкова един упрек, защото практически това не е направено, защото смятам, че тези въпроси се разбират от само себе си.

Г-да народни представители! Ние всички се въздушевяваме и от една друга идея, независимо от това кой тук от нас на каква политическа партия принадлежи. Тази идея е, че ние не бихме могли да строим нашето стопанство, не бихме могли да задоволяваме нашите стопански и социални нужди в такава степен, в каквато ги задоволяваме — макар и това да не е задоволително — ако не бихме разчитали и получавали подкрепа от Съветския съюз. Върху това ние сме също така убедени, колкото и някой път по други поводи и на други теми да се явяват някакви различия между нас.

Ние също тъй сме обединени около една друга идея, която е идея на нашия разум, не на нашите чувства. Тя е, че при даденото положение, създадено от бившите упдавления, не е възможно у нас — моите приятели могат да подчертаят, че въз всяко заседание аз съм казвал това нещо, ще го кажа и тук — да имаме едно управление без участието тъкмо на тези политически партии, които са в Отечественния фронт. Който би помислил, че можем да имаме управление от една партия измежду тях, които са в Отечественния фронт, той, разбира се, ще даде простор на своя по-голям идеализъм, на своята по-голяма любов към дадена идея, към дадена идеология, но сигурно в никой случай не ще държи сметка за историческите обстоятелства, за реалността. В това нещо ние сме напълно убедени. И всеки от нас, който би помислил, че може да има управление особено без Работническата партия, без Социалистическата партия, без Земеделияния съюз, аз смятам, че той би казал това нещо само под влиянието на своите настроения и би изразил липса на каквото и да е държавничество.

Ето тези са, г-да народни представители, основните обстоятелства, които са ръководили меродавните лица, съставители на бюджетпроекта за 1946 г.

Ние също така се обединяваме — и това е ценно да се подчертае — около една друга структурна идея. Тя е, че нашето стопанско строителство следва да се провежда чрез координираното и хармоничното сътрудничество между трите стопански сектора. Никой от нас не може да си представи схващането, че частно-стопанска

ският сектор е единствено меродавен фактор, така, както беше през феодализма, и особено според тази Манчестерска школа, за която се спомена в началото на дебатите тук, затова защото общественото развитие си има свои закони, своето осъзнато дислокиране. Частно-стопанският сектор не е в състояние сам да разрешава обществените задачи. Тази теза също така е абсолютно безспорна между нас. И това е едно начало, което ни обединява здраво и което никога не може да се скъса, колкото и по други по-дребни въпроси да даваме простор на нашия темперамент.

Сигурно вие си спомняте, че още през 1934 г. се положи началото на тъй наречените финансови монополи у нас. Тогава се създаде тютюновият монопол, тогава се създаде спиртният монопол. Тогава тази идея за разширяването на държавно-стопанския сектор намери приложение на практика. То е затуй, защото ние сме убедени, че това трябва да бъде.

Засегна се тук също така и реформирането на нашата кредитна система, и с право. Нашата кредитна система подлежи на сериозни корекции. Ние още след 1934 г. се опитахме да настъпим в този сектор. Тогава се създаде Банка „Български кредит“, която само номинално обедини известни частни банки. То беше колкото да ги ликвидира. Сега Банка „Български кредит“ има не повече от 1—2% частен капитал. Всичко друго е държавен капитал. Тя е следователно толкова държавна, даже по-държавна, колкото Ипотекарната.

Аз споменавам тези примери, за да видите, че ние действително в тук се обединяваме.

Ние също така се обединяваме и около развой на кооперативно-стопанския сектор. И тук ние нямаме абсолютно никакви принципиални различия. Спомена се от някои от ораторите, че в моето експозе този въпрос не е намерил едно по-широко място и че поради аз съм бил писал в тази област нещо по-сипно, отколкото съм казал в експозето. Вярно е, че съм писал, защото съм и на практика кооператор. Всичкото това е вярно. Че не съм отделил този въпрос едно широко място в експозето си, то е затуй защото съм убеден, че ние тук на тази плоскост нямаме абсолютно никакви спорове. То е все същото да повтарям на майка си по-често, че аз я обичам. Каквото значение би имало това постоянно повторение, че обичам майка си, такова значение би имало такова едно постоянно повторение и тук.

Аз обаче ще си позволя тук, г-да народни представители, да развия едно мнение малко по-нататък. То е, че кооперативната идея е една действително благородна и благородна социална и стопанска идея, но тази идея, като всяко крехко създание, може лесно да бъде счупено или може лесно да бъде почерпена, ако някой път попадне в ръце, които не са пропити от кооперативната идеология. За нещастие, ние имаме такива случаи. За щастие такива случаи са наблюдавани, и се правят всички усилия да бъдат елиминирани.

Тук аз бих изразил едно мое схващане. Във всяка кооперативна област, колкото и ценна да е тя, не трябва много да бързаме. Оправдателно би било да бързаме, само ако допускаме, че всички хора, които долу ще прилагат кооперативната идея, са толкова подготвени кооператори, колкото сме ние самите. Лесно може човек да се отладе на един такъв начин на мислене, когато той е запознат основно с една идея, която много добре разбира, както пианистът пианото си, когато тя е станала кръв у него — да допуска, че тази идея е много ясна за разбиране, да се учудва, че другите не я разбират, и да се надява, че тя може да бъде лесно приложена от всички. Аз се надявам обаче, че и тези малки остатъци тук-там на некооперативни предвзвещения за приложението на кооперативната идея ще бъдат окончателно отстранени. Следователно и тук, в този сектор, ние ще имаме един естествен, макар и малко по-бавен, но във всеки случай много по-полезен развой. И тогава действително и тази част от нашето стопанско строителство, за която бюджетът безспорно държи сметка, ще бъде поставена на най-правилни рельси.

Един друг въпрос, който човек с удоволствие може да слуша, е застъпничеството за нашето индустриализиране. И това е една идея, г-да народни представители, която обединява всички ни. Всички ние знаем, само от един бегъл поглед върху историята, че камо ония народи са подобрявали своето благосъстояние, които са се индустриализирали. Когато преди около 80-100 години се разрастна една голяма аграрна криза в Европа, поради това, че бе направен възможен транспортът на зърнени храни от Канада и Съединените щати, много аграрни държави бяха сериозно загнетати, например Швейцария, Холандия, Швеция, Англия и т. н. Швейцария видя спасението си в своето индустриализиране. Холандия видя спасението си в своето трансформиране, минаване към едно интензивно скотовъдно стопанство.

За нас индустриализирането ни безспорно е един от най-популярните изходи от това положение, в което се намираме. Нашето земеделие е аренаселено; нашето земеделие е малко доходно, независимо от аграр-техническите средства, с които то си служи; нашето земеделие не може да погълне трудовите ръце на нашето население. Трябва да намерим място за тези хора, а нямаме никаква друга възможност, освен или да емигрират, или да се индустриализират. Емигрирането обаче е една операция по-тежка от социално гледна точка. Не всеки човек би се решил, така както предлагаше много левоверно либерализмът, да напусне своето родно място, да напусне гроба на баща си и майка си и да отиде другаде на чужбина. Човек ще предпочете да остане там, където има известни исторически връзки, където известни исторически нишки го свързват. Единственият начин следователно остава нашето индустриализиране. И в това отношение ние всички се обединяваме. Бюджетът за 1946 г. държи особена сметка за това обстоятелство.

В тъй отношение може би няма да намерите нещо изрично казано в бюджета, г-да народни представители. Аз смятам обаче, че нашето положение ни задължава да си върваме, и ви моля да ми поверявате, че се държи сметка за нуждите на нашето индустриализиране. Надявам се, че ще могат да се намерят някакви средства. Аз не искам тук в края на краищата да се аргументирам по-дълго, за да не ви отнемам време и за да не се отговаряте. Все пак ще ви помоля в това отношение да ми поверявате, че ние, правителството, държим сметка за тези нужди и че — ще правим, ще старуваме — ще намерим начин да ги разрешим правилно и полезно.

Аз искам само да се спра на едно друго обстоятелство — че по-рано индустриализирането у нас е правено под сянката на една лична покровителствена система. Чрез тъй наречените общи облиги и специални облиги за индустриалните предприятия, са създадени индустриални предприятия тук и там, където с концесия, където без концесия, във всеки случай обаче без никаква порядък и без никаква система. И сега ние сме принудени да упражняваме клаузата за преситена индустрия — една клауза, която противоречи на нашето прогресивно схващане за задоволяване на социалните и културни нужди на хората. Защото, какво значи да обвим една индустрия за преситена? То значи, тази индустрия, макар и да не е най-рационалната, макар и да не е най-евтино произвеждащата, да бъде запазена от конкуренцията на други. Няма да позволим откритието на други индустриални предприятия от същия бранш. А това значи, че българският народ ще има да купува индустриални произведения или по-скъпи, или по-лошокачествени. Ето до една такава система идваме ние поради досегашната безсистемност на нашето индустриализиране.

Сега, когато страната за щастие се управлява от прогресивни политически сили, очевидно индустриализирането на нашата страна ще трябва да бъде поставено, и се поставя, на рационални спони. При разработването на тази материя очевидно ние няма да избием в друга крайност — самозадоволяването — това, което пък капиталистическата държава преследваше: на всяка цена да има свои индустриални предприятия, макар и те да произвеждат два пъти по-скъпо. Такова едно самозадоволяване за нас е невъзможно. Но то се явява и издигло. Защото при тези сърдечни и братски стопански и политически отношения, които ние имаме със Съветския съюз и с други славянски страни — с другите страни поне ще се стремим да ги направим до такава степен сърдечни, до каквато са отношенията ни със Съветския съюз безспорно — аз тук искам да вървя по разума си — нашият народ ще има по-голяма полза, ако внесе, да кажем, карбид или ако внесе синкач — мък от Съветския съюз, вместо сега да извързваме с организирането на една подобна индустрия, докато другите условия, които са необходими за създаването на тази индустрия, не са още достатъчно добре проучени. Аз казвам, че при тези стопански връзки, които имаме, излизно е безспорно минаването към индустриално самозадоволяване, в което лесно бихме могли да се увлечем, ако ние останем само под влиянието на тази идея, нечетено, на всяка цена да се индустриализираме.

Но, г-да, нашето индустриализиране предполага не само разработването на нашите минни богатства — разбира се, то е едно от първите условия — нашето индустриализиране предполага и съответно приспособяване на нашето земеделско стопанство. Нашето земеделско стопанство безспорно ще трябва да поеме такава насока на развитие, че като бъде полезно за себе си, да бъде полезно и за по-нататъшното ни индустриално и въобще народно стопанско развитие.

Нашето земеделско стопанство не е твърде полезно за себе си, защото доходите от него са извънредно малки, извънредно ниски. Безспорно е, че машинизирането на земеделието ще повиши доходите му, но аз добросъвестно казвам, че машинизирането не е единственото условие да се повишат доходите на нашето селско стопанство. Има машини, които не увеличават продуктивността, не увеличават дори доходността. Например, вземете жетварката. Друго, безспорно, е тракторът. Жетварката жъне това, което е вече дадено, а в известни случаи, ако имаме една по-добра реколта и тя е полетнала, жетварката — тези, които са жънали, знаят — не всякога е подходяща, защото може да реже класовете.

Моята мисъл, следователно, е, че машинизирането на земеделието е безспорно едно полезно начинание, безспорно то ще повиши рентабилитета на нашето земеделие; най-вече то ще постави нашия селянин и нашата селянка в прилични човешки условия на живот. Но то още не е достатъчно, още нещо е необходимо. Това, което е необходимо по-нататък, то е да имаме сектора на нашето зърнено производство, доколкото е необходимо за нашето собствено изхранване и доколкото е необходимо за изхранването на добитъка. Аз продължавам да поддържам тази идея: би било погрешно, ако ние разчитаме, да излезем на външния пазар чрез експорт на зърно. Очевидно, вярно е това, което се опомна, че при сегашната аграрна техника нашето зърнено производство ще бъде конкурирано на чуждите пазари. Но аз бих предпочел да не излизаме с зърно на външния пазар. Аз бих предпочел, зърното да мине през добитъка и тогава нашият добитък, нашите скотовъдни произведения да минат на външния пазар с много по-големи успехи.

Освен това необходими са маслодадни растения, влакнодадни растения, различни други индустриални култури. Зърното ще се употреби не само за добитъка, а ще се произвежда глицерин, ще се произвежда спирт, ще се постави началото на редица химически индустрии от това зърно, което е подходящо за такива индустрии. Ето такава едно координиране между нашето земеделие и нашата индустрия не само ще ни даде възможност да разрешим сегашната си задача да интенсифицираме, да индустри-

ализираме нашето народно стопанство, но ще ни позволи да разрешим другата задача — повишаване доходите на нашето селско стопанство. Защото ние се намираме — повтарям това нещо — в една особена обстановка, различна от обстановката на други страни: нашата обработваема земя е най-гъсто населената.

Г-да! Ето тези общи съображения аз сметнах за полезно, да резюмирам. Пак изказвам особена благодарност на г-да народните представители за това, че се спряха на този въпрос и по този начин се подчерта, че ние и тук сме единодушни. Ако има известно нюансиране, различия, те са повече до преценката на дадени обстоятелства. Но без това не може. Когато е въпрос да се обсъждат известни проблеми, когато е въпрос да се преценяват известни шансове — въпроси на тълкуване — очевидно ще има различни мнения. Важно е обаче, тези различни мнения да се ръководят от една обща цел.

Поискаха се от г-да народните представители данни за конфискуваните имоти, както и за капиталите и имотите, които са били германски, но след това вече, по Погодамското съглашение, минаха в ръцете на Съветския съюз. Вярно е, че такива данни от мен не бяха дадени, и аз съм благодарен, че това опущение се забеляза. Трябва обаче да ви кажа, че тези данни не се намират във ведомството на Министерството на финансите. Тези данни се намират — едините, що се касае до конфискуваните имоти, в Министерството на земеделието, а другите, що се касае до бившите германски имоти, — в Министерството на търговията. Разбира се, че това ме лишава от задължението да искам да имам такива сведения, и вярно е, че аз съм се мъчил да изгълъбя това си задължение, да събера в Министерството на финансите подобни сведения. И действително имах ги. Едни сведения получих още на 5 януари. Аз исках да се приготвя за експозето и да съобща на г-да народните представители известни данни. Обаче за съжаление, още когато получих това писмо — за конфискуваните имоти, без да поскам подробно, в Министерския съвет е ставало дума, там сме разговаряли по това да се съобщат известни подробности, точни данни — още като погледнах писмото, усъмних се, че тук има известна неточност, и поисках второ писмо. Това второ писмо дойде вече след експозето. Аз искам да си уясняваме нещата така, както са.

Първото писмо казва, че общият брой на конфискуваните предприятия е около 130, а други продължават да бъдат откривани от службата. Основният капитал на предприятията е 607.630.000 лв.; конфискувана в полза на държавата част от основния капитал — 26.820.000 лв. В 110 от конфискуваните предприятия има назначени общо 106 управители и представители с обща месечна заплата 1.233.000 лв. Аз се усъмних, видя ми се, че тази конфискувана част в полза на държавата е много малка, и затова поисках допълнителни сведения. Аз не бих искал да рискувам тук пред г-да народните представители да съобщавам данни, които сам не съм могъл окончателно да проверя. И действително оказа се, след тези допълнителни сведения, които ние получихме, че присъдените имоти от Народния съд достигат на общо, предприятия и имоти изцяло, или предприятия и имоти, в които има части на наказани хора, по емпична плюс балансова оценка — смляна за земи и сгради, а балансова за тези, които са на търговски начала — 643.500.703 лв. От този общ капитал, да го наречем, на държавата, конфискувани са в полза на държавата 301.383.432 лв. Но има още данни, които не са установени и от самата служба при Министерството на земеделието, и допускаме, че тук ще имаме още известно увеличение.

Другите данни имах от Министерството на търговията. Но понеже те не са свързани и нямат нищо общо с бюджета, защото по силата на спогодбата от Берлин имуществата минават направо във владение на Съветския съюз, като една част от доходите им отиват за изплащане репарационни задължения, дължащи се от страна на Германия, затова и сметнах, че ще бъде едно обременяване за Народното събрание, ако се спра върху тях. Но тъй като видях, че има известен интерес, ако искате, мога да ви кажа няколко числа. Прочее, това е интересно и от друго гледище — да се види до каква степен германският капитал е бил вече навлязал в известни наши стопански браншове.

Индустриалните предприятия, в които има немски капитал, имат общ капитал, заедно с резервите, кръгло 3 милиарда лева, от които 640 милиона лева са германски акции. След това търговските предприятия имат кръгло 298 милиона лева капитал, от който 201 милиона лева, или кръгло 70%, е германски; банките — 380 милиона лева капитал, от който 235 милиона лева са германски капитал; различни представителства — 81 милиона лева капитал, от който 57 милиона лева кръгло германски капитал; застрахователни дружества — 89 милиона лева кръгло капитал, от който 21 милиона лева германски капитал; транспортни дружества — 61 милиона лева общ капитал, от които 33 милиона лева германски капитал.

Виждале следователно, че германският капитал е бил навлязал във всички основни и важни разклонения на нашата стопанска структура.

Запита се също, дали оценката на националния доход отговаря на действителността. Аз цитирах оценката от страна на Върховната стопанска камара. Но освен нея нашият главен директор на статистиката, един човек, когото аз твърде много уважавам заради неговата стопанска култура и стопански изследвания, също прави оценка на нашия национален доход, по една малко по-друга реална метода, и той също достига до извода, че през 1945 г. имаме национален доход 25.680.000.000 лв. по стойността на лева от 1939 г. Ако умножим последната цифра по коефициента на скъпотиата 5.40, ще достигне кръгло 140 милиарда лева. Значи изчисленията и на единия институт, и на другия институт горедолее се приближават. Разбира се, не може да няма разлика в оценките. Една разлика от 5-10% е много по-малко значуща, отколкото да нямаме абсолютно никаква ориентировка по размера на на-

ционалния доход.

Също тъй се спомена тук, и аз го посрещам с благодарност, че все още имаме кръстосване на служби. Това, разбира се, не беше незабелязано от Финансовото министерство. Но това е една операция практически по-трудна. И аз бих бил много благодарен на г-да народните представители, ако те биха могли по какъвто и да е начин да бъдат полезни, и тук да направим още нещо повече, защото ние с отделните министерства разговаряхме, правихме струваха, но в края на краищата има известен човешки субективен елемент, който между двама хора сигурно по-мъчно се отстранява, отколкото ако се намесят, ето, хора като вас. Аз имам тук списък на такива кръстосващи се служби в отделни министерства. Ще бъде много добре, ако г-да членовете на бюджетарната комисия упражнят в комисията своето влияние, за да отидем още малко напред.

Също тъй спря вниманието и един друг въпрос — въпросът за нашето чиновничество. Едни споменаха, че ние все пак имаме много чиновници. Това е вярно. Други споменаха, че чиновниците може би някъде така се подхлъзват, че може да има някъде някои корумпирани чиновници и поради това се допускат такива и такива нередовности. Разбира се, аз не бих се осмелил да отпращам едно такова генерално обвинение срещу българското чиновничество, ако има такива печални факти — и възможно е да има. Една от причините, независимо от морала на хората, независимо от политическите разбирания на хората, която лежи у нас и която сигурно ще се видим принудени да разглеждаме, са заплатите на чиновниците. И за чиновниците ще кажем, както казахме за българския селянин, че и на тях, както и на българския селянин, доходите са ниски. И сигурно ще бъдем поставени в положение да разглеждаме щатните таблици. Прочее, ние и без друго ги разглеждаме отделно в различните места, но нали знаете — тези работи е по-хубаво да се разглеждат без много шум, да се постави една основа най-напред и тогава вече и представителите на чиновниците, и представителите на различните ведомства да имат възможност да ги прегледат и да си кажат приказката. Но и там в края на краищата, ако стигнем до едно такова положително разрешение, ще имаме нужда от малко кредит. И аз моля г-да народните представители, които са членове на бюджетарната комисия и които ще разглеждат отделните бюджетопроекти, да имат и това нещо пред вид.

Сега, г-да, колкото и да ми е неприятно — аз съм човек, който не обича твърде да излиза извън рамките на едно обикновено човешко отношение, към мнението и към становището на другите хора възпитан съм да се отнасям с уважение; аз уважавам становищата на другите хора — все пак дължа да уясня един въпрос. Ще ми позволите само няколко думи по този въпрос, обаче моля нито един да не се сметне засегнат, защото не влагам абсолютно никакви лични съображения, абсолютно никакви лични отношения.

Ако не беше споменато, че Министерският съвет е взел едно отношение към бюджетопоекта на Министерството на земеделието, разбира се, щях да мина и отмина този въпрос, нямаше да се опирам на него. Аз искам да съобща тука само едно нещо на г-да народните представители. Вярно е, че когато Министерският съвет се занимаваше с бюджетопоекта, г-н министърът на земеделието изяви своето недоволство от предвидените за това министерство кредити. Това е вярно. Вярно е също тъй, че той защити нуждата от повече кредити достатъчно добре. Това е също вярно. И когато ние обсъждахме тия въпроси, дойдохме дотам, че казахме, че даваме съгласието си, што г-н министърът на земеделието да разучи един проект за стопанско обособяване на стопанските предприятия, които са при него — имаме пред вид главно горското стопанство. Няколко дни по-късно г-н министърът на земеделието, така зарадва, съобщи в Министерския съвет, че неговите хора работят ден и нощ и че те скоро ще дойдат до едни окончателни резултати. Той почна дори да съобщава известни числа, но очевидно те не бяха окончателни, очевидно той не ги беше още така основно разгледал. По тази именно причина и неговият колега даже г-н министър Тончев каза: „Е, хубаво де, когато се установите точно, тогава ще го разгледате“. И г-н министър-председателят обобщи: „Оточнете си числата и разговаряйте с министъра на финансите.“ Оточени тези неща, безспорно ние сме склонни да възприемем едно такова мероприятие за стопанско обособяване на стопанските служби при Министерството на земеделието.

Това беше становището на Министерския съвет.

Г-да народни представители! Надявам се, че не съм засегнал никого, защото се стараех да кажа само най-малкото и най-необходимото.

Един народен представител: Трябваше да го обобщите.

Министър Станчо Чолаков: Също така съм много доволен и от изтъкнатото желание да се създаде у нас един строителен бюджет. Това не е ново. Ние действително имаме такива специални строителни бюджети, които обикновено продължават своето упражняване през течение на три години. Това са обикновено бюджетите, които се кърмят чрез заеми от Земеделската банка. Такива има от Министерството на просветата — за строеж на гимназии и на други сгради — има и Министерството на земеделието. Такива бюджети в миналото имаше Министерството на войната. Имаше ги до ноември, кога беше, когато Министерският съвет възприе едно становище на Министерството на финансите, че трябва да се тури точка по този въпрос и че Министерството на войната трябва да си тръгне по реда със свой нормален бюджет. Та, значи, по идея ние имаме нещо подобно. Аз също смятам, че безспорно е полезно, ако бихме могли да направим това. Впрочем, ние с този бюджет за извънредните кредити сме готови, както и с бюджета за фондовете. Такъв един бюджет безспорно би бил ценен, защото това ва той ще очертае напълно нашата строителна финансова.

ние действително ще имаме приходи, които отиват специално за строителни цели и разходи с обозначение на различните нужди. Възможно е в такъв бюджет да включим не само тези сега съществуващи бюджети, но възможно е да извадим от редовния бюджет на държавата и известни строителни кредити, които тук-таме ги има. Тогава цялата строителна политика на правителството и управлението ще бъде обобщена в един бюджет. Така че, аз с особена благодарност и радост посрещнах тази препоръка, намирам я много целесъобразна. Остава само ние да я разработим и да я обобщим.

Г-да! Още един въпрос. Искам пак така малко осветление да дам на г-да народните представители. Вярно е, че е необходим стопански план и вярно е, че в Министерския съвет сме разговаряли на тази тема. Аз бих искал само да кажа, че началото на стопанския план не почва от Финансовото министерство, както тук тук един вид като че ли се лансира такава мисъл. Стопанският план по моя представа, доколкото имам познания по този въпрос, трябва да включи в една система преценката и мероприятията на всички министерства. Министерството на земеделието ще каже какви мероприятия то пренесва за полезни и необходими и по какъв начин да се осъществят. Министерството на търговията във всичките си разклонения — също. Министерството на социалната политика — също, и т. н. и т. н. Тези отделно разработени ведомствено, ако мога така да се изразя, планове ще бъдат координирани, разработени и оеднаквени от Върховния стопански съвет. Тогава този план, вече разработен, трябва да бъде финансиран от Финансовото министерство. Не е Финансовото министерство, което ще работи мероприятията в Министерството на земеделието, не е Финансовото министерство, което ще работи план за мероприятията в Министерството на търговията, на индустрията и т. н. Финансовото министерство е едно министерство обикновено *post factum*. На него ще му се представи един стопански план и ще му кажат: „Господа, или господине! Ето ви този план, молим ви сега да намерите такава финансова система, която да финансира този финансов план, що се касае до покриване на разходи. Що се касае до приходите, молим ви така да приспособите вашата приходна система, че да не противоречи на тези идеи, които са легнали в основата на стопанския план.“

Аз горе-долу бегло така си представям тая работа. Но ми се струва, че и тъй е по-правилно да се схваща, така да се процедира, отколкото да се почне отзад напред, т. е. от Финансовото министерство, както така се изрази едно обвинение; тук се подхвърли едно обвинение, че финансовият министър не бил представил своя стопански план.

Г-да народни представители! Не мога да не изразя и едно друго задоволство тук от всичките оратори, които говориха във връзка с бюджета; а то е, че всички до един се отнесоха, така да се каже, позитивно, положително към проблемите. Много по-лесно е тъй нареченото негативно отношение — да се отричат нещата, да се критикуват и да се оборват. Това е обикновено най-лекото нещо и най-подходящо за нашия, за българския темперамент, ако човек иска да си прави популярност.

Георги Димитров: Българският темперамент няма нищо общо с този недостатък, с тая болест.

Подпредседател: ГЕОРГИ ТРАЙКОВ

Министър Станчо Чолаков: Тъкмо това искам да подчертая, че всички до един се отнесоха по другата посока — чрез едно позитивно творческо желание, чрез едно положително творческо отношение към нещата. И това е, според мене, г-да народни представители, най-голямата гаранция и единствената гаранция, че ние се отнасяме към нещата не според нашите чувства, не според нашите симпатии, а според нашето дълбоко разбиране на различните проблеми, които лежат във всички къгчета на нашата стопанска, социална и културна политика.

Аз се надявам, че при това състояние на нещата бюджетният проект за 1946 г. ще бъде приет от Народното събрание в тези му размери. Очевидно, никога не са излизали известни подобрения, защото, колкото повече хората разсъждават по една материя, толкова истината ще бъде по-приближена.

Бих искал обаче пак, сега още, да се възползувам тук от това време и това си място да кажа, че бюджетарната комисия, която би се занимавала оттука нататък, след гласуването на първо четене на бюджетния проект, с отделните бюджетни проекти, трябва да се ръководи от едно съображение — че не бихме могли да отидем по-нататък при този състав на бюджета и че бихме могли само да правим известни по-полезни размествания оттука и оттам, както колективната преценка на бюджетарната комисия ще установи. Разчитам, че действително това ще бъде ръководното начало и на бюджетарната комисия, защото видях това общо схващане, изразено от всички господа, които взеха думата при обсъждането на бюджетния проект за 1946 г. (Продължителни ръкоплескания)

Председателстващ Георги Трайков: След речта на г-на министъра на финансите, ще пристъпим към гласуване. Като от г-да народните представители са съгласни да се приеме на първо четене законопроекта за бюджета на държавата за 1946 бюджетна година, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Г-да народни представители! Моля да приемете следния дневен ред за заседанието във вторник, 19 февруари 1946 г., 15 ч.:

Второ четене на законопроектите:

1. За временно уреждане въпроса с покупките на тютюна, реколтата 1945 г.
2. За допълнение на членове 4, 6 и 8 от наредбата-закон за етажната собственост.
3. За обществено хлебопроизводство и хигиенизиране на селото.
4. За упазване на страната от внасянето и разпространението на опасни неприятелни и болести по растенията.
5. Одобрение решенията на прощатарната комисия, протокол № 1.

Като от г-да народните представители приемат този дневен ред за следното заседание, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Г-да народни представители! Починалият наш другар, народният представител Адам Трънка, ще бъде погребан в 2 часа след пладне. Моля г-да народните представители да присъствуват в черквата „Св. София“.

Вдигам заседанието.

(Вдигнато в 13 ч. 2 м.)

Секретари: { ТОДОР ТИХОЛОВ
ЛЮБЕН ГЕОРГИЕВ

Началник на Стенографското отделение: ДОУЧО ДУКОВ